

Financiën

Een sociaal-liberale meetlat naar GR 2022

Door Tobias van Elferen

Inleiding

De portefeuille 'Financiën' heeft een grote aantrekkingskracht op D66-ers. Al jaren leveren we in den lande wethouders op dit thema, en aan menig onderhandelingstafel zijn het D66ers die op tafel slaan als het om financiële houdbaarheid gaat. Waarom is dat toch? Is het de invloed die uitgaat van schatkistbewaarder? Zijn het de houdbare overheidsfinanciën die zorgen voor een betrouwbare en niet willekeurige overheid? Of zijn we gewoon -wederom eens- keurige semi-ambtenaren die het allemaal nauwkeurig en volgens de regels willen regelen?

Deze handreiking kan die vragen niet beantwoorden. Maar we geven wel een aantal tips mee hoe je financiën een plek kunt geven in je verkiezingsprogramma, en hoe je je ambitie ten aanzien van financiële deugdelijkheid niet tegen je gaat laten werken.

Ideologie

Het sociaal-liberalisme bevat ideeën over onze economie. En ideeën over herverdelen. En ideeën over belastingen. Maar het is geen handboek overheidsfinanciën. Waarom? Omdat in beginsel overheidsfinanciën een technische aangelegenheid zijn. De politieke keuzes die gemaakt worden, dienen langs landelijk bepaalde spelregels¹⁸ in een *Planning- en Control-cyclus* te worden verwerkt. Meestal stellen raden daartoe voor de zomer een kaderdocument vast, dat het College van B&W als leidraad hanteert op de begroting op te stellen. Tot slot is de Provincie¹⁹ nog een toezichthouder, die toetst of er een deugdelijke begroting ligt.

Is er dan geen ideologie gemoeid met gemeentefinanciën? Wel degelijk. D66 wil de partij zijn van een betrouwbare en transparante overheid. Of zoals Hans van Mierlo in 1966²⁰ zei:

Ik vind het wel het opwindendste avontuur dat ik ooit beleefd heb. Politiek, daar wil ik iets eerlijks en opens van maken. In ons land wordt politiek geassocieerd met alles wat lelijk is. Politiek stinkt voor de gewone mens. Dat krijg je ook met al dat gedraai en dat gewichtig doen met geheimpjes.

Houdbare overheidsfinanciën gaan over de keuze om geen geld op te maken dat je niet hebt. Om geen mooi weer te spelen, terwijl je niet de consequenties van je keuzes laat zien. Om geen risico's op je hals te halen die je niet aankunt.

---

¹⁸ De BBV genaamd, *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten*: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0014606/2019-07-01>

¹⁹ Gedeputeerde Staten

²⁰ *De Tijd*, 27 oktober 1966

Samengevat: om voor je keuzes te gaan staan.

Die transparantie laten landen in een verkiezingsprogramma en wellicht later een coalitieakkoord, is wel degelijk de opdracht van de sociaal-liberaal.

Strategie

In dat laatste zit meteen het risico: Andere partijen zijn hier minder mee bezig. Hoewel we bij klassiek rechtse partijen soms meer begrotingsdiscipline zien, is die vaak meer gefundeerd in een wens te bezuinigen/lasten te verlagen, dan de echte wens om transparant op te treden. Op links zien we klassiek een grote tolerantie voor overheidsschuld en lastenverhoging. Maar het doel dat wij nastreven, is een ander: transparantie. Keuzes eerlijk uitleggen en zorgen voor houdbaarheid, lijkt een andere golflengte te bevatten dan de klassieke links-/rechts-keuze voor een grotere of kleinere overheid.

En daar zit ook onze strategische valkuil: We hebben meer woorden nodig dan onze politieke rivalen om dit uit te leggen. “Meer geld naar de kinderboerderij!” en “Lagere lasten voor het MKB!” zullen in de beeldvorming altijd winnen van “Transparantie en houdbaar beleid voor de inwoner!”. Is daarmee dat laatste onbelangrijk? Zeker niet, maar die strijd strijden we wellicht dus beter op een ander moment. Daarom komen we tot de volgende drie aanbevelingen

Drie aandachtspunten

- Denk twee keer na voordat je iets over Financiën in je verkiezingsprogramma zet. Ook al lever je al decennia de wethouder Financiën, vraag je af wat je hier echt aan de kiezer wilt beloven. Daarbij mag je je afvragen wat je kiezer interesseert (“What is in it for me?”) en wat je onderscheidt van de partijen waar je kiezer ook naar kijkt. Wellicht wil je zelfs geen hoofdstuk Financiën, maar focus je op economisch beleid, en neem je een kopje op over lasten. Financiële afspraken over risico’s en houdbaarheid kun je ook maken zonder dat ze in je programma staan. Less is more.
- Wil je Financiën belangrijk maken in de campagne? Maak het concreet. Vermoedelijk wil je het niet over BBV-afspraken hebben, maar over lagere lasten voor minima, of over keuzes voor culturele podia. Zorg dat je een cijfermatig antwoord hebt op de vraag “hoe dan?”, maar zet in je campagne voorop hoe de wijziging in besteding de leefwereld van je kiezer beïnvloedt. Dus liever: “Twee keer zoveel voorstellingen in onze schouwburg”, dan “Ombuiging van ondernemersfonds naar cultureel stadsfonds”. Hoe concreter, hoe beter.
- Standpunten in je verkiezingsprogramma hebben financiën als achterliggende taal. Niet als doel. Weet wat je standpunten kosten. Uiteindelijk moet je programma sluitend zijn en je wilt niet in ieder debat kwetsbaar zijn doordat je niet over dekking hebt nagedacht. Bonustip: Zet deugdelijke financiën nooit op plek één in je verkiezingsprogramma. Je kunt het altijd nog eisen. En dan heb je het BBV aan je zijde. En provinciaal toezicht.

Een tweetal formats

Ter inspiratie een manier om financiën een plek te geven in je verkiezingsprogramma. Hierbij zie je dat er allerlei beleid bij elkaar wordt gebracht. Bovendien is het nog uitgebreid; de kiezer zal bepaald niet aan alle maatregelen een boodschap hebben.

Format 1: Lagere belastingen, solide en transparante financiën

D66 zet zich in Scharrelbroek altijd in voor een solide financieel beleid. Dat betekent dat we zorgvuldig met belastinggeld omspringen en ervoor zorgen dat de begroting tegen een stootje kan. We zijn niet bang om te hervormen en slim te bezuinigen op beleid dat onnodig of niet effectief is. Zo creëren we ruimte om te investeren. D66 stelt op financieel vlak de volgende maatregelen voor:

- *[Iets over gemeentelijke belastingen. En hoe die rechtvaardiger kunnen.]*
- We stimuleren een kostenbewuste omgang van gemeentelijk geld bij het ambtelijk apparaat. Als binnen een beleidsprogramma teveel geld wordt uitgegeven, moet dat binnen het programma worden opgelost.
- D66 wil meer transparantie over de financiën van de gemeente door bijvoorbeeld verdere verbetering van de leesbaarheid van de Stadsbegroting en jaarrekening.
- Subsidies zijn een nuttig middel om zaken die we belangrijk vinden voor elkaar te krijgen. Omdat het gaat om belastinggeld is het wel belangrijk dat we verstandig en zorgvuldig met subsidies omgaan. D66 wil daarom dat de gemeente Nijmegen bij alle subsidies de volgende vijf uitgangspunten hanteert:
  - De gemeente subsidieert activiteiten gericht op het bereiken van maatschappelijke effecten.
  - Nieuwe subsidies richten zich vooral op het opstarten en aanjagen van nieuwe activiteiten en zijn in principe tijdelijk.
  - Bij bewezen resultaten kan de gemeente een subsidierelatie aangaan voor langere termijn.
  - De gemeente en de subsidieontvanger zijn volledig transparant over versterkte subsidies en behaalde resultaten.
  - Frauderen met subsidies wordt stevig aangepakt.

Je kunt ook putten uit deze spelregels, die overeenkomsten hebben met de BBV-regels:

Format 2: Financiële spelregels

Structureel sluitende begroting

De meerjarenbegroting moet structureel sluitend zijn. Behoedzame en reële ramingen Bij het begroten gaan we uit van behoedzame en reële ramingen. De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de Meicirculaire van het voorafgaande jaar.

Bij de begrotingsbehandeling informeren wij de raad over de effecten uit de Septembercirculaire, zodat de raad hier rekening mee kan houden.

Indexering

[Bepaling over indexering]

Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Tegenover structurele uitgaven kunnen geen incidentele inkomsten of incidentele meevallers staan.

Tegenvallers binnen programma's opvangen

Tegenvallers door hogere lasten of lagere baten moeten door verlaging van lasten binnen programma's worden opgevangen. De inzet van hogere baten wordt integraal afgewogen. Als principe hanteren we dat leges kostendekkend moeten zijn.

Integrale afweging

De Zomernota gaat in op de afwijkingen van het lopend boekjaar. Hierin is in beginsel geen ruimte voor voorstellen voor nieuwe beleid in het lopend boekjaar, tenzij zonder dat beleid de risico's voor de stad te groot zijn of omdat er op dat moment aan externe verplichtingen voldaan moet worden die geen uitstel kunnen dulden. De Zomernota gaat ook in op de ontwikkeling van de financiële beleidsruimte en de wensen voor nieuw beleid voor de komende begrotingsperiode. De raad inventariseert de wensen en maakt vervolgens hierop een integrale afweging. Bij de Stadsbegroting in het najaar vindt besluitvorming en inpassing in de begroting plaats; er is dan slechts ruimte voor kleine bijstellingen. Via Slotwijziging en Jaarrekening worden geen besluiten genomen over het uitvoeren van nieuw beleid.

Oud voor nieuw

In geval het college of de raad een voorstel doet om extra geld uit te geven op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet solide dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van externe dekking, moet in het voorstel aangegeven worden welk bestaand beleid moet worden geschrapt of verminderd. Een beroep op de saldireserve, een verwacht positief rekeningssaldo of een waarschijnlijk begrotingsoverschot is geen acceptabele dekking. De raad kan richtinggevende opdrachten geven aan het college om bij de voorbereiding van de begroting rekening te houden met belangrijke wensen ten aanzien van beleidsprioriteiten en de financiële inpassing daarvan.

Investerings

Bij de investeringen maken we onderscheid in specifieke investeringen, investeringen met eigen dekking en bulkinvesteringen. Bij de planning van specifieke investeringen houden we rekening met een onderzoeksfase, voorbereidingsfase en een realisatiefase. Bulkinvesteringen zijn jaarlijks terugkerende budgetten voor bedrijfsinvesteringen, aanpassingen in gemeentelijke accommodaties en woonomgevingsverbeteringen. Uitgangspunt voor het investeringsvolume is een constant kapitaallastenniveau in de exploitatie (programma's) en de jaarlijkse toevoegingen uit de areaalontwikkeling.

Reservepositie

De saldireserve is de algemene risicobuffer van de gemeente. Twee keer per jaar bij jaarrekening en begroting wordt de noodzakelijke omvang van de saldireserve op basis van een actuele risicoinventarisatie en risicoweging beoordeeld en zo nodig aangepast. Er is geen bovengrens van de saldireserve afgesproken.

Wijzigingen binnen financiële kaders

We hebben oog voor financiële risico's en gaan behoedzaam om met financiële mee- en tegenvallers. Daarom blijven wij ons inspannen om ons bestaande financiële beleid zorgvuldig na te leven. Dat houdt een kostenbewuste houding en bijbehorend gedrag in.